
Narodowy Bank Polski

Departament Statystyki

OCENA KONDYCJI FINANSOWEJ PRZEDSIĘBIORSTW
W 2002 ROKU ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM
ZJAWISK PIENIĘŻNO-KREDYTOWYCH
(W ŚWIETLE BADAŃ ANKIETOWYCH I DANYCH GUS)
SYNTEZA

Warszawa, lipiec 2003 roku

SPIS TREŚCI

<i>Synteza</i>	3
<i>Załączniki</i>	10
<i>Tabele</i>	11
<i>Rysunki</i>	14
I. Dane F-01	14
Przychody.....	14
Wskaźnik poziomu kosztów.....	15
Rentowność, wynik finansowy	16
Inwestycje	17
II. Rynek pracy	18
III. Wyniki badań ankietowych	20
Ocena sytuacji bieżącej i jej perspektyw.....	20
Ocena polityki pieniężnej NBP	21
Finansowanie przedsiębiorstw	22
Aktywność inwestycyjna	23
Rynek pracy	23
Przedsiębiorstwa wobec przystąpienia do Unii Europejskiej.....	24

Podstawą rocznego Raportu NBP, poświęconego ocenie kondycji sektora przedsiębiorstw, są zwykle dwa rodzaje źródeł informacji: dane ilościowe, bazujące przede wszystkim na formularzu statystycznym F-01 GUS, oraz dane jakościowe, czerpane głównie z rocznej ankiety przedsiębiorstw, prowadzonej za pośrednictwem O/O NBP na próbie w tym roku ok. 570 firm. Takie połączenie dwóch różnych rodzajowo grup źródeł danych ma obecnie szczególne znaczenie. Na skutek wprowadzonych w 2002 r. modyfikacji w formularzach sprawozdawczych GUS, wynikających m.in. z zapisów nowej Ustawy o rachunkowości, nastąpiły tak głębokie zmiany w treści szeregu kategorii sprawozdawczych, że w znacznym stopniu ograniczona została porównywalność danych wstecz. Trzeba zaznaczyć, że problemy te dotyczą szczególnie kategorii, będących przedmiotem specjalnego zainteresowania banku centralnego: przychodów i kosztów finansowych oraz zobowiązań; zwłaszcza kredytowych. W rezultacie bardzo trudne, a w niektórych przypadkach wręcz niemożliwe z metodologicznego punktu widzenia, jest posługiwanie się analizami dynamicznymi. Warto może też podkreślić, że nowa Ustawa prawdopodobnie wywołała szereg zmian w sposobie klasyfikacji i oceny innych zdarzeń finansowych w przedsiębiorstwach tak, że modyfikacjom wyłącznie z powodów „księgowych” mogły ulegać również te pozycje sprawozdania F-01, które z formalnego punktu widzenia bezpośrednio nie zostały objęte zmianami. W rezultacie całościowa ocena 2002 r., zwłaszcza porównawcza, na podstawie danych F-01 GUS jest bardzo trudna i w wielu aspektach zdaje się być problematyczna. W tym roku rola jakościowej części Raportu wydaje się więc szczególnie duża.

Ze względu na rozległość Raportu poniższe uwagi nie są próbą jego całościowego podsumowania. Zamia-rem jest natomiast przedstawienie 10 najważniejszych, w opinii autorów, grup zjawisk w sektorze przedsiębiorstw, jakie wystąpiły 2002 r., a których skutki mogą mieć istotne znaczenie dla sytuacji sektora firm w najbliższej przyszłości.

- 1. Lekka poprawa sytuacji ekonomicznej firm w 2002 r. i lepsze perspektywy na 2003 r.** Analiza danych zagregowanych wykazuje pewien spadek przychodów ogółem sektora przedsiębiorstw. Informacja ta może być jednak myląca, gdyż bardzo istotnym elementem obniżającym wartość tych przychodów był spadek pozostałych przychodów operacyjnych w jednym z największych polskich przedsiębiorstw. Dość istotną rolę odegrał tu też spadek przychodów finansowych, związany m.in. z redukcjami stóp procentowych. Wyniki całej populacji firm dość wyraźnie były też osłabione przez tradycyjnie wrażliwe na wahania koniunktury Budownictwo oraz branże restrukturyzowane. Pozostałe rodzaje przychodów wzrosły. Przed wyraźnym spadkiem przychodów polska gospodarkę uchroniła głównie wysoka dynamika przychodów z eksportu. Poprawie uległo też szereg innych elementów sytuacji firm. Korzystniej ukształtowała się zwłaszcza relacja kosztów i przychodów. Po raz pierwszy od kilku lat wzrósł udział przedsiębiorstw efektywnych tzn. takich, w których przychody przewyższają koszty. Dość znaczącej poprawie uległ wynik finansowy brutto. Nieznacznej poprawie uległ wskaźnik rentowności brutto. Należy jednak zaznaczyć, że rezultaty sektora firm byłyby znacznie lepsze, gdyby nie poziom strat na działalności finansowej. Mechanizm powstawania tych strat był dosyć złożony. Z jednej strony naturalnym zjawiskiem był spadek przychodów finansowych; zwłaszcza odsetkowych, bezpośrednio związanych ze spadkiem stóp procentowych. Z drugiej, w tych samych okolicznościach bardziej

problematyczne mogły wydawać się zmiany kosztów finansowych, w tym wzrost kosztów odsetkowych. Na podstawie dostępnych informacji można sądzić, że wzrost kosztów odsetkowych związany był m.in. z czynnikami cyklicznymi, różnicami kursowymi oraz wysoką koncentracją kosztów odsetkowych (rekordzista posiadał 5,5% udziału w kosztach odsetkowych całej populacji). Pewien wpływ, choć niezbyt wielki, mogło mieć duże zmniejszenie aktywności inwestycyjnej. Oznacza ono bowiem m.in. również szybsze kończenie części zredukowanych przedsięwzięć inwestycyjnych. W takim przypadku następuje reklasyfikacja kosztów finansowania takiej inwestycji – z kosztów obsługi zobowiązań zaciągniętych w celu sfinansowania środka trwałego na koszty odsetkowe. Jeśli chodzi o zaobserwowane w 2002 r. znaczne pogorszenie się relacji pomiędzy wynikiem na działalności finansowej a wynikiem na działalności, to związane ono jest z działaniem dźwigni w pobliżu progu rentowności operacyjnej (od 1999 r. koszty uzyskania przychodów zbliżone są do przychodów) – w takiej sytuacji małe zmiany parametrów finansowych sektora firm wywołują silne wahania wielu wskaźników ekonomicznych. W 2002 r., po raz drugi z kolei, ujemny też był wynik finansowy netto, choć sytuacja uległa lekkiemu polepszeniu w stosunku do 2001 r. Dodatnia okazała się natomiast akumulacja. Lepsze, w świetle danych jakościowych, są oczekiwania przedsiębiorstw odnośnie sytuacji w 2003 r., natomiast wyraźniejsza poprawa jest oczekiwana w latach 2004-2005. Zdecydowanie lepsze są oczekiwania odnośnie produkcji i kondycji ekonomicznej firm. Przewiduje się pewien wzrost aktywności inwestycyjnej i eksportowej. Nieco poprawi się sytuacja w zakresie zatrudnienia, choć tu w całym okresie dominują oceny negatywne nad optymistycznymi.

2. **Niski popyt wewnętrzny podstawową barierą.** Kolejny rok z rzędu niski popyt wewnętrzny jest wskazywany jako główne źródło trudności przedsiębiorstw – 40% firm uznało go za podstawowy. Bardzo istotnym problemem okazały się również kłopoty przedsiębiorstw związane ze ściąganiem należności, w dużej mierze spowodowane złym funkcjonowaniem procedur windykacyjnych (w tym sądowych). Zwraca też uwagę fakt, że najlepsze przedsiębiorstwa w próbie za główne źródło problemów uznawały czynniki zakłócające efektywne funkcjonowanie rynków. W opinii respondentów głównymi efektami niekorzystnych dla firm zjawisk gospodarczych były: zaburzenia płynności finansowej, niska efektywność i wzrost kosztów działalności. W 2002 r. istniała też dość liczna grupa firm wskazujących na osiągnięcie sukcesów w pewnych obszarach. I tak 38% przedsiębiorstw sygnalizowało istotną poprawę efektywności, a po ok. 30% - restrukturyzację, poprawę jakości, wzrost eksportu oraz uniknięcie bankructwa. Widać więc, że trudna sytuacja wymusiła szereg działań dostosowawczych w sektorze firm. Badane przedsiębiorstwa wskazywały na szereg zagrożeń związanych z funkcjonowaniem w 2003 r. Mapa tych zagrożeń jest dosyć podobna do obserwowanej w 2002 r. – niemal 60% przedsiębiorstw obawia się dalszego spadku popytu, zaś 45% - utraty płynności. Groźbę spadku rentowności dostrzega ok. 39% badanych, przy czym dość znacznie osłabły obawy o spadek rentowności produkcji eksportowej.
3. **Małe firmy mają się gorzej.** To zjawisko jest typowe i często obserwowane w wielu krajach, w których doszło do spowolnienia wzrostu, czy recesji. Wynika ono m.in. z mniejszych zasobów „na przetrwanie”, jakimi dysponują małe i średnie firmy, mniejszą dywersyfikacją produkcji i większą zależnością od rynków (zwłaszcza w zakresie kształtowania cen), większymi utrudnieniami w korzystaniu z usług sektora finansowego, zwłaszcza banków etc. Większość z tych, znanych z teorii i praktyki, zabu-

rzeń w funkcjonowaniu MSP potwierdzają wyniki Raportu. I tak, firmy duże pod względem przychodów w populacji F-01 charakteryzowała przeciętnie wyższa dynamika przychodów i zatrudnienia. Mniejszym eksporterom trudniej było natomiast konkurować na rynkach międzynarodowych – w 2002 r. w grupach eksporterów, którzy osiągnęli przychody z eksportu nie przekraczające 1 mln zł, nastąpił wręcz spadek eksportu. W mniejszych firmach znacznie gorzej kształtowała się relacja przychodów do kosztów, a także niższa była rentowność brutto. Dane ankietowe potwierdzają z kolei trudniejszą sytuację mniejszych firm na rynku kredytowym (wyższe wymagania odnośnie zdolności kredytowej, zabezpieczenia kredytów etc.), co w części przypadków wynika jednak z relatywnie niższej zdolności kredytowej. W świetle wypowiedzi respondentów mniejszym firmom może też być trudniej adaptować się do nowych warunków, związanych z akcesją do UE. Z punktu widzenia celów banku centralnego korzystną natomiast cechą sektora MSP jest relatywnie niższa dynamika kosztów pracy w tym sektorze, jak również niższe współczynniki opłacenia wzrostu wydajności pracy.

4. **Dynamiczny eksport.** Dynamika przychodów z eksportu w 2002 r. wyraźnie wyprzedziła dynamikę innych kategorii przychodów przedsiębiorstw. W efekcie zwiększył się również udział tych przychodów w przychodach ogółem. W 2002 r. niemal 40% przyrostu przychodów przedsiębiorstw z działalności operacyjnej było związane z przyrostem przychodów z eksportu. Dynamika przychodów ogółem w większości klas firm eksportujących, klasyfikowanych ze względu na udział przychodów z eksportu w przychodach, jest wyższa niż u nieeksporterów. W obszarze eksportu można było odnotować jednak kilka zagrożeń. Przede wszystkim, stosunkowo słabszą dynamikę przychodów z eksportu osiągnęli najwięksi eksporterzy; klasyfikowani tak ze względu na wolumen eksportu, jak i jego udział w przychodach przedsiębiorstwa. Relatywnie słabą dynamikę eksportu, o czym była już mowa, osiągnęły też firmy najmniejsze. Dalej, z badań ankietowych wynika, że wśród eksporterów dość częste są obawy o stan popytu na rynkach zewnętrznych. Istnieje też dość liczna grupa eksporterów, obejmująca ok. 1/3 tego typu firm (istotnie zmniejszająca się jednak w stosunku do sytuacji z 2001 r. – o ok. 6 pp.), która uważa kurs dolara za destruktywny dla prowadzonej działalności gospodarczej. Wśród eksporterów nierzadkie są też obawy o przyszłą rentowność eksportu. Warto również zwrócić uwagę, że niemal 70% kontraktów dewizowych polskich eksporterów jest denominowanych w dewizach, co w wielu przypadkach (zwłaszcza, gdy firma nie prowadzi działalności importowej, lub gdy nie stosuje instrumentów zabezpieczających) oznacza m.in. ekspozycję na ryzyko kursowe. Tym większe, że jak wynika z odpowiedzi ankietowanych niemal 60% kontraktów eksportowych jest zawieranych na okresy nie krótsze niż półroczne. Warto też zaznaczyć, że problem rentowności eksporterów ma obecnie szczególnie dużą wagę również dlatego, że to głównie działalność eksporterów przyczyniła się do pewnego (choć niestety niewielkiego) wzrostu rentowności całego sektora firm.
5. **Wyraźnie najlepiej w firmach zagranicznych.** Podmioty działające w tym sektorze cechuje najwyższa dynamika przychodów ogółem (z wyjątkiem państwowych osób prawnych, w której to formie własności dynamika ta była nieco większa, ale po głębokim „dołku” w 2001 r.), a także dynamika przychodów z eksportu. Grupa tych firm charakteryzuje się najwyższym udziałem przychodów z eksportu w przychodach oraz stała się ona w 2002 r. dominującym eksporterem (udział w eksporcie ok. 52%). W ramach tej formy własności najkorzystniej kształtuje się też relacja kosztów i przychodów, przy czym w 2002 r. uległa ona dalszej poprawie. Przedsiębiorstwa zagraniczne „ratowały” wynik finansowy brutto

całego sektora firm i charakteryzowały się najwyższym (o rząd wielkości) wskaźnikiem rentowności brutto. Jedynie ta forma własności zwiększała też zatrudnienie. W łącznej ocenie tego sektora trzeba jednak wskazać na kilka wyraźnie negatywnych zjawisk. Przede wszystkim sektor ten systematycznie zmniejsza od 2000 r. realny poziom inwestycji. Choć tempo spadku nakładów tego sektora maleje, tendencja ta wciąż nie została w tym sektorze odwrócona. Drugim zjawiskiem jest niższa niż w firmach prywatnych krajowych wydajność pracy (choć firmy zagraniczne jako jedyna grupa zwiększyły zatrudnienie, co częściowo tłumaczy tę relację) przy jednocześnie najwyższej dynamice opłacenia wzrostu wydajności pracy.

- 6. Wciąż niska dynamika nakładów inwestycyjnych.** Ze względów metodologicznych ocena tej kategorii jest obecnie bardzo trudna. Przy tym zastrzeżeniu zwraca jednak uwagę kilka faktów. W populacji objętej sprawozdaniem F-01 trzeci rok z rzędu spadały nakłady inwestycyjne w ujęciu realnym. Również na poziomie jednostkowym wyraźnie wzrósł odsetek przedsiębiorstw redukujących realne nakłady (tendencję tę dokładnie potwierdzają też dane jakościowe, gdyż firmy za najczęstszy problem w obszarze inwestycji w 2002 r. wymieniały konieczność cięć w programach inwestycyjnych). Zwiększył się też udział nowopowstałych firm, które nie podjęły działalności inwestycyjnej. Jednocześnie spada współczynnik koncentracji inwestycji; tak w całej populacji, jak i w grupie 100 największych inwestorów. Z danych jakościowych wynika również istotny spadek inwestycji o strategicznym znaczeniu dla firm. Mimo spadku wielkości nakładów inwestycyjnych i pewnego ich „rozdrobienia”, istnieje jednak kilka pozytywnych zjawisk w tym obszarze. Po pierwsze, w 2002 r. wyraźnie wrosła dynamika importu inwestycyjnego (powyżej 100%). Zwiększył się też udział importu inwestycyjnego w inwestycjach (do niemal 47% w końcu 2002 r.), przy czym ok. 84% tego importu stanowią maszyny i urządzenia. Wyraźnej poprawie ulega też struktura rodzajowa nakładów – dominują nakłady na maszyny i urządzenia (niemal 45% nakładów). Łącząc te fakty można więc zaryzykować stwierdzenie, że choć w 2002 r. nie dokonywano zbyt wielu inwestycji o znaczeniu przełomowym dla funkcjonowania firm, to realizowane były mniejsze przedsięwzięcia inwestycyjne - o charakterze modernizacyjnym, wyraźnie nakierowanym na poprawę poziomu technologicznego. Dane jakościowe sugerują również, że większego ożywienia inwestycyjnego można spodziewać się dopiero w 2004 r. Jedną z jego potencjalnych przyczyn może być akcesja do UE – ok. 43% firm widzi konieczność dokonania inwestycji dostosowawczych. W tym miejscu należy też zwrócić uwagę na możliwość pojawienia się pewnego efektu makroekonomicznego słabej dynamiki inwestycji w okresie kilku kolejnych lat. Może to mianowicie wywołać efekt bardziej pracochłonnego wzrostu gospodarki. Pewne symptomy takiej możliwości już występują w próbie – odsetek firm, w których wzrostowi przychodów towarzyszył wzrost zatrudnienia zwiększył się o ok. 4 pp w relacji do 2001 r. obejmując ok. ¼ podmiotów składających sprawozdanie F-01 i rejestrowanych w obu latach. Powstaje jednak pytanie, czy pracochłonny model wzrostu może charakteryzować się trwałością? Wątpliwość ta wynika m.in. stąd, że w 2001 r. grupa nieinwestorów bardzo istotnie zwiększyła zatrudnienie, ale już rok później w grupie tej odnotowano najgłębszy jego spadek. O tym, czy faktycznie wystąpi wzrost pracochłonności produkcji zadecydują, przy niewielkim odsetku inwestycji strategicznych, prawdopodobnie właśnie efekty wspomnianych inwestycji modernizacyjnych. Mówiąc o osłabieniu dynamiki nakładów inwestycyjnych należy też uwypuklić spadające znaczenie poziomu stóp procentowych. W 2002 r. za istotny lub decydujący czynnik stopy procentowe uznało tu w sumie 43%

respondentów (w 2001 r. – 53%), natomiast 64% przedsiębiorstw, w grupie firm mających problemy z realizacją zamierzeń inwestycyjnych, akcentowało pozafinansowe bariery dla tej działalności.

- 7. Zdecydowana poprawa ocen NBP i prowadzonej przez Bank centralny polityki pieniężnej.** W 2002 r. w opinii ankietowanych firm źródłem podstawowych problemów przedsiębiorstw była polityka rządu (63% - wzrost o niemal 18 pp. w stosunku do 2001 r.), w tym głównie polityka podatkowa (88.4%). Polityka pieniężna NBP była krytykowana przez 20% respondentów (spadek o 20 pp. w relacji do 2001 r.), zaś poziom stóp procentowych przez 35% podmiotów (spadek o 26 pp.). Poprawiła się, i tak już dość wysoka w 2001 r., ocena polityki informacyjnej Banku – prawie 72% ankietowanych uznało sposób informowania o polityce pieniężnej za zrozumiałe, przy czym 65% tej grupy wysoko oceniło również dostępność tych informacji. W świetle danych jakościowych wysoko też należy ocenić wiarygodność banku centralnego (w rozumieniu definicji A. Cukiermana), gdyż 91% tych przedsiębiorców, którzy obserwowali działania RPP trafnie prognozowało jej decyzje. Ponieważ znaczenie stóp procentowych dla funkcjonowania przedsiębiorstw spadło w opinii respondentów, dość wyraźnie zmniejszyła się natomiast częstotliwość analizowania komunikatów RPP (raz w miesiącu analizuje je 46.7% firm – spadek o 10 pp. w stosunku do 2001 r.).
- 8. Słaba transmisja polityki pieniężnej.** Mimo spadku odsetka krytycznych ocen NBP w 2002 r. niemal o połowę, poziom stóp procentowych nadal krytykuje ponad 1/3 respondentów, tj. wyraźnie więcej niż politykę banku centralnego. Ten pozorny paradoks wyjaśniają reakcje banków na obniżki stóp procentowych przez NBP. Zdaniem naszych respondentów jedynie w przypadku 61% starych kredytów i 2/3 nowych, działania banku centralnego przekładały się na obniżanie stóp procentowych przez banki komercyjne. Praktycznie nie ulegały zmianom marże i inne opłaty dla starych kredytów (73% odpowiedzi), zaś dosyć wyraźnie (niemal dwukrotnie) - do 8% wzrósł udział respondentów sygnalizujących wzrost marż dla nowych kredytów. Biorąc pod uwagę fakt, że niemal 2/3 firm uważa, że oferty kredytowe różnych banków są pod względem oprocentowania zbliżone i jednocześnie banki są bardzo mało elastyczne w negocjacjach co do ceny kredytu i prowizji oraz opłat, jest zrozumiałe, dlaczego spadki stóp procentowych banku centralnego relatywnie wolno i niecałkowicie przekładają się na redukcje kosztu kredytu dla przedsiębiorstwa. W 2002r w stosunku do 1999 r. znacznie wzrosła częstotliwość odmowy kredytowania przez banki komercyjne. W grupie ankietowanych przedsiębiorstw w 2002 r. ok. 1/3 ubiegających się o kredyt firm spotkała się przynajmniej z jednokrotną odmową (w 1999 r. – 13%). Częstotliwość odmów jednorazowych lub sporadycznych wzrosła dwukrotnie, zaś odmów częstych – ponad trzykrotnie, obejmując ok. 13.5% respondentów ubiegających się o kredyt. Zasadniczymi powodami odrzucenia wniosku kredytowego była słaba płynność firmy (42%), niska rentowność (27%) oraz niedostateczne zabezpieczenie (20%). Znaczenie tego ostatniego powodu wzrosło zresztą najbardziej w stosunku do 1999 r. (trzykrotnie). Warto też zwrócić uwagę na fakt, że w przypadku 52% firm, którym banki odmówiły kredytowania, powodem odmowy była słaba ocena branży, w jakiej działa firma. Naturalnie, w ocenie racjonalności działań banków komercyjnych należy zachować tu dużą ostrożność, gdyż z opinii ankietowanych wynika jednocześnie, że większość z nich działa w branżach dojrzałych lub wręcz schyłkowych. Reasumując, mimo obniżek stóp procentowych przez bank centralny, koszty kredytu obniżyły się nieproporcjonalnie, zaś inne warunki decydujące o jego dostępności uległy nawet w przypadku dużej grupy firm zaostrzeniu.

- 9. Symptomy wzrostu elastyczności rynku pracy.** Choć spadek zatrudnienia i wzrost bezrobocia były w 2002 r. słabsze niż w 2001 r., sytuacja na rynku pracy nadal jest bardzo trudna. W strukturze zatrudnienia maleje tempo wzrostu udziału sektora prywatnego (wg danych z F-01), bądź wręcz spada udział tego sektora (wg BAEL). Rośnie odsetek osób długotrwale bezrobotnych (powyżej roku). Badania ankietowe wskazują jednak na wystąpienie pewnych oznak wzrostu elastyczności rynku pracy. I tak, o ile w 2001 r. niemal 30% badanych przedsiębiorstw wstrzymywało się z przyjmowaniem nowych pracowników w obawie przed trudnościami z ich ewentualnym zwolnieniem, to w 2002 r. takich odpowiedzi było mniej o 7 pp. W przypadku rzeczywistej konieczności zwalniania pracowników w 2001 r. ok. 68% firm sygnalizowało istnienie różnych problemów z realizacją takiego zamiaru; w 2002 r. – 60%. Zwiększa się popularność outsourcingu, choć ani outsourcing, ani ewentualny wzrost liczby przepracowanych godzin nie są, wbrew częstym opiniom obiegowym, źródłem rekompensaty zmniejszenia zatrudnienia. W badanej próbie systematycznie w okresie ostatnich lat maleje zakres mechanizmu automatycznej indeksacji płac i innych składników wynagrodzeń. Większość przedsiębiorstw (niemal $\frac{3}{4}$) widzi możliwość zmniejszenia kosztów płacowych w przypadku wystąpienia takiej konieczności – w 40% poprzez substytucję tańszą siłą roboczą, zaś w $\frac{1}{3}$ przypadków – poprzez obniżkę płac, możliwą ze względu na elastyczne kontrakty płacowe. Dla ok. 37% badanych firm podstawowym mechanizmem kształtowania płac są negocjacje indywidualne, zaś dla ok. $\frac{1}{4}$ - negocjacje zbiorowe. Z badań wynika jednak, że istnieje jeszcze spora przestrzeń do uelastycznienia płac – $\frac{1}{2}$ firm nie ma możliwości redukcji kosztów pracy ze względu na ograniczenia wynikające z kodeksu pracy. Redukcja kosztów wynagrodzeń w badanej grupie firm częściej bowiem dokonuje się poprzez zmniejszenie zatrudnienia niż obniżkę płac. W sumie ok. 52% firm twierdzi, że płace w przedsiębiorstwie nie reagują na zmiany wyników finansowych przedsiębiorstw. Warto też może zwrócić uwagę na fakt, że dynamika kosztów wynagrodzeń jest zdecydowanie większa w firmach dużych, co może sugerować utrzymywanie się w tych przedsiębiorstwach tradycyjnych przyczyn frykcji w ramach mechanizmów płacowych i polityki zatrudnienia.
- 10. Umiarkowany „euro optymizm” przedsiębiorców przy dużym obszarze nieokreśloności.** Zanim przedstawimy poszczególne elementy obrazu sytuacji warto zwrócić uwagę na pewną zasadniczą odmienną odpowiedzi na pytania dotyczące UE od odpowiedzi związanych z innymi grupami tematycznymi. Podkreślenia wymaga mianowicie fakt dużego odsetka podmiotów nie posiadających opinii na poszczególne zagadnienia związane z akcesją. Wynika to między innymi ze słabego poziomu wiedzy o UE wśród dużej grupy firm. Spory odsetek (ok. 28%) najmniejszych firm, ale i ok. 10% największych, deklaruje posiadanie znikomej wiedzy na temat funkcjonowania UE. W całej objętej badaniem ankietowym populacji, 66% respondentów wiedzę na temat UE oceniło na poziomie nie przekraczającym 3 (w sześciostopniowej skali). Jest jednak jeszcze jeden aspekt tego zjawiska – duża doza niepewności i nieokreśloności. Praktycznym wnioskiem z tej sytuacji jest to, że faktyczny poziom akceptacji UE i korzyści dla sektora przedsiębiorstw w dużej mierze będą zależały od umiejętnej polityki gospodarczej; zwłaszcza rządu (tu też 55% firm miało trudności z ocenami, choć wśród firm mających opinię nieznacznie przeważały oceny negatywne – 26% nad pozytywnymi – 19%). W opinii po ok. 30% firm, akcesja będzie miała dodatni wpływ na sytuację firmy, lub nie będzie miała większego wpływu. Ocen negatywnych jest zaledwie ok. 11%, ale prawie 30% respondentów nie umie ocenić wpływu akcesji. Firmy dość dobrze oceniają stan przygotowań do akcesji – niemal $\frac{3}{4}$ podmiotów ocenia je przynajmniej

na dostateczne w sześciopunktowej skali. Jako przynajmniej dostateczną ocenia konkurencyjność swoich wyrobów niemal 85% respondentów, jednak ok. 45% jako co najmniej dobrą. Najlepsze przygotowanie do akcesji deklarują znaczący producenci w kraju (wyraźnie lepsze niż monopolisci). Mimo dość dobrej oceny przygotowań do akcesji ok. 43% przedsiębiorstw widzi konieczność podjęcia dalszych działań dostosowawczych. Wśród działań dostosowawczych najczęściej wymieniane są: dostosowanie do norm unijnych i podniesienie efektywności produkcji. Mimo deklaracji chęci podjęcia powyższych działań jedynie ok. ¼ firm widzi możliwość całkowitego dostosowania się do akcesji, zaś ok. ½ przedsiębiorstw – częściowego. Warto podkreślić, że wśród przedsiębiorstw panuje duża niepewność co do możliwości sfinansowania działań dostosowawczych. Wprawdzie 41% respondentów widzących konieczność podjęcia takich działań deklaruje posiadanie stosownych środków, to niemal 17% ich nie posiada, zaś 42% nie wie, czy może liczyć na stosowne finansowanie. I znowu najgorsza jest tu sytuacja w firmach najmniejszych, choć pewne problemy (zapewne ze względu na skalę dostosowań) deklarują przedsiębiorstwa największe. Jedynie 14% firm już deklaruje zaciągnięcie kredytu na ten cel (i znowu – 1/3 nie wie), zaś tylko 11% widzi możliwość skorzystania z funduszy pomocowych. Jeśli chodzi o skutki wstąpienia, to ok. ¼ badanych firm spodziewa się poszerzenia rynku i zwiększenia możliwości ekspansji, zaś 37% - nie widzi większych zmian. Około 20% przedsiębiorstw obawia się nadmiernej konkurencji. W populacji dość silna jest więc presja na działania osłonowe na naszym rynku – postulat taki zgłasza niemal 21% badanych, przy czym 39% respondentów nie ma opinii w tej sprawie. Kilkanaście procent respondentów przewiduje możliwość wzrostu cen.

ZALĄCZNIKI

TABELE

Tab. 1 Dynamika (zdeflowana średniorocznym PPI) i struktura podstawowych elementów przychodów ogółem w latach 1996-2002

kategoria		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
dynamika	przychodów ogółem	115,7	113,6	112,2	107,2	107,4	99,7	98,8
	przychodów ze sprzedaży	115,5	112,9	111,5	106,2	107,1	99,1	101,4
	przychodów z eksportu	104,0	112,6	106,5	105,0	121,4	103,7	107,1
	przychodów finansowych	120,2	124,1	133,1	122,1	114,5	98,8	55,5
	pozostałych przychodów operacyjnych	116,4	128,0	113,0	124,1	106,7	119,5	75,5
struktura przychodów ogółem	przychodów ze sprzedaży	94,8	94,2	93,6	93,4	93,2	92,6	95,1
	przychodów finansowych	2,9	3,1	3,7	3,5	3,7	3,7	2,1
	pozostałych przychodów operacyjnych	2,3	2,6	2,7	3,1	3,1	3,7	2,8
	przychodów z eksportu	10,8	10,7	10,1	10,9	12,3	12,8	13,8

Tab. 2 Dynamika i struktura podstawowych elementów kosztów ogółem w latach 1996-2002

kategoria		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
dynamika	kosztów ogółem	131,4	126,8	122,3	114,1	114,6	102,6	99,7
	kosztów finansowych	133,2	147,6	136,9	129,6	105,4	113,5	73,5
	pozostałych kosztów operacyjnych	121,2	111,1	142,1	155,1	116,5	130,4	87,5
	kosztów operacyjnych	130,1	125,7	120,5	112,6	115,4	100,4	101,3
struktura kosztów ogółem	kosztów finansowych	4,0	4,7	5,2	5,4	4,9	5,5	4,0
	pozostałych kosztów operacyjnych	2,1	1,8	2,1	2,9	2,9	3,7	3,3
	kosztów operacyjnych	96,5	95,6	94,2	93,7	94,3	92,3	93,8

Tab. 3 Dynamika i struktura podstawowych elementów kosztów operacyjnych w latach 1996-2002

kategoria		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
dynamika	amortyzacji	128,7	123,3	141,5	117,4	119,2	108,9	101,9
	materiałów	121,6	122,6	109,5	107,2	121,7	95,2	98,0
	energii	118,3	110,7	111,2	107,7	108,4	111,2	102,2
	usług obcych	132,5	136,8	129,5	123,3	118,5	105,1	108,9
	podatków	128,2	114,9	117,3	115,9	108,1	109,2	113,6
	wynagrodzeń i świadczeń	128,1	124,1	119,1	107,9	107,0	100,3	97,0
	pozostałych kosztów rodzajowych	118,1	132,2	128,5	111,2	109,0	101,2	95,5
	wartości sprzed.towar.i materiałów	141,7	128,0	125,2	114,3	114,9	99,6	101,3
struktura kosztów operacyjnych	amortyzacji	3,5	3,5	4,1	4,3	4,5	4,8	4,9
	materiałów	27,2	26,6	24,1	25,2	26,6	25,2	24,4
	energii	3,1	2,7	2,5	2,5	2,4	2,6	2,7
	usług obcych	10,0	10,9	11,7	13,1	13,4	14,1	15,1
	podatków	4,2	3,8	3,7	4,2	4,0	4,3	4,8
	wynagrodzeń i świadczeń	16,3	16,1	15,9	16,1	14,9	14,9	14,2
	pozostałych kosztów rodzajowych	2,7	2,9	3,0	3,0	2,9	2,9	2,7
	wartości sprzed.towar.i materiałów	33,0	33,6	34,9	31,5	31,4	31,1	31,2

Tab. 4 Dynamika i struktura podstawowych elementów wyniku finansowego brutto w latach 1996-2002

	kategoria	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
dynamika	wyniku na sprzedaży	96,9	137,9	83,3	111,2	129,4	86,5	128,1
	wyniku na poz. dział.operacyjnej	267,7	352,9	78,8	43,8	94,7	-28,0*	949*
	wyniku na dział. finansowej	128,0*	171,0*	123,3*	131,1*	70,5*	158,3*	111,3*
	salda strat i zysków	256,5	43,4	103,7	88,8	22,9	31,1	302,3
	wyniku finansowego brutto	105,2	133,8	67,8	76,4	208,9	34,6	114,9
struktura wyniku fin. brutto	wyniku na sprzedaży	105,9	109,1	134,1	195,2	146,7	366,0	408,4
	wyniku na poz. dział.operacyjnej	9,3	24,5	28,5	16,3	8,9	-7,2	-59,5
	wyniku na dział. finansowej	-30,1	-38,5	-70,0	-120,2	-56,9	-260,0	-252,0
	salda strat i zysków	15,0	4,9	7,4	8,6	1,4	1,2	3,2

Tab. 5 Podstawowe wskaźniki w latach 1996-2002

kategorie	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
wskaźnik kosztów do przychodów	97,1	96,6	98,1	98,8	98,1	99,3	99,3
wskaźnik kosztów operacyjnych do przychodów operacyjnych	97,6	96,9	97,8	98,4	98,4	98,2	96,8
wskaźnik kosztów finansowych do przychodów finansowych	135,6	143,7	137,8	138,3	129,4	146,3	192,0
wskaźnik obrotu brutto	3,4	3,6	2,0	1,1	1,9	0,7	0,8
wskaźnik płynności III stopnia	140,9	131,6	122,8	114,0	114,7	115,1	104,9
wskaźnik płynności II stopnia	93,9	90,0	87,8	81,5	82,9	84,5	76,5
wskaźnik płynności I stopnia	22,2	19,7	17,8	16,1	15,5	17,9	17,8
windykacja należności	50,7	54,3	62,6	62,6	61,6	61,8	60,7
windykacja zobowiązań	75,3	82,4	95,9	106,6	104,8	105,4	110,4
ROA	2,9	3,2	1,1	0,2	1,1	-0,5	-0,4
relacja kredytów terminowych do aktywów trwałych	7,3	8,1	9,6	10,2	11,2	11,1	10,6
wskaźnik pokrycia odsetek	6,8	7,2	5,5	4,6	4,2	3,6	2,7
współczynnik mark-up	-17,7	-13,5	-13,2	17,6	-7,6	1,2	-0,3

Tab. 6 Zobowiązania przedsiębiorstw w 2002 r. (stany na koniec roku)

		struktura zobowiązań ogółem (w.nr.1=100%)	struktura pozycji zobowiązań (w %)
1.	Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	100,0	100,0
2.	Rezerwy na zobowiązania	4,9	4,9
3.	w tym: z tyt. odroczonego podatku dochodowego	1,5	1,5
4.	Zobowiązania długoterminowe	28,2	100,0
5.	z: wobec jednostek powiązanych	10,3	36,7
6.	tego wobec pozostałych jednostek	17,9	63,3
7.	w tym: z tytułu kredytów i pożyczek	12,5	44,4
8.	z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1,4	4,8
9.	Zobowiązania krótkoterminowe	60,2	100,0
10.	z: wobec jednostek powiązanych	10,0	16,7
11.	tego w tym: z tytułu dostaw i usług	6,1	10,1
12.	wobec pozostałych jednostek	50,1	83,3
13.	w tym: kredyty i pożyczki	12,7	21,2
14.	z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0,9	1,6
15.	z tytułu dostaw i usług	22,3	37,0
16.	z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń	8,8	14,6
17.	Rozliczenia międzyokresowe	6,7	100,0

Tab. 7 Podstawowe wielkości i wskaźniki, dotyczące rynku pracy, dane z różnych źródeł^{*)}

dane	IV kw. 2002	analog. okres poprzedniego roku=100
Liczba ludności w wieku 15 lat i więcej (tys.) – BAEL	31109	100,7
Liczba pracujących (tys.) – BAEL	13722	97,7
Przeciętne zatrudnienie (tys.) – BS	7567	97,4
Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw XII.2002 (tys.) – BS	4839	97,7
Liczba bezrobotnych (stan w końcu kw.) wg urzędów pracy (tys.) – BS	3321	102,1
Liczba bezrobotnych (tys.) – BAEL	3375	105,9
Liczba biernych zawodowo (tys.) – BAEL	14012	102,5
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (zł) – BS	2225,41	realnie: 102,5
Wskaźniki	IV kw. 2002	zmiana w ciągu roku
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie realne (analog. okres roku poprzedniego=100) – BS	102,5	+1,2
Stopa bezrobocia – BAEL	19,7	+1,2
Stopa bezrobocia rejestrowanego – koniec XII.2002 – BS	18,1	+0,7
Wskaźnik zatrudnienia – BAEL	45,1	-0,4
Współczynnik aktywności zawodowej – BAEL	55,0	-0,8
Dynamika liczby pracujących XII.2002 – F-01	95,2	+2,5
Realna dynamika wydajności pracy w przemyśle I-XII.2002 – BS	107,6	+4,1
Realna dynamika wydajności pracy I-XII.2002 – F-01	103,7	-3,8
Realna dynamika kosztów pracy I-XII.2002 – F-01	96,0	-2,8
Oplacenie wydajności pracy w przemyśle I-XII.2002 – BS	95,2	-6,7
Oplacenie wydajności pracy I-XII.2002 – F-01	92,6	+0,8

^{*)} BAEL – Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności - reprezentacyjne badania kwartalne GUS, dotyczy ludności w wieku 15 lat i więcej, obejmuje osoby będące członkami gospodarstw domowych. Badanie to w II i III kwartale 1999 roku było zawieszono (stąd w dalszym ciągu brakować będzie danych za te okresy), natomiast od IV kwartału 1999r. zastąpiono badanie raz na kwartał badaniem ciągłym (wyniki obserwacji ilustrują sytuację na rynku pracy w okresie całego kwartału, a nie jak poprzednio, w wybranym momencie kwartału). Określenia pojęć w tym badaniu są zgodne z klasyfikacją europejską MOP,

Biuletyn Statystyczny GUS, dane dotyczące zatrudnienia i wynagrodzeń prezentuje dla przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób

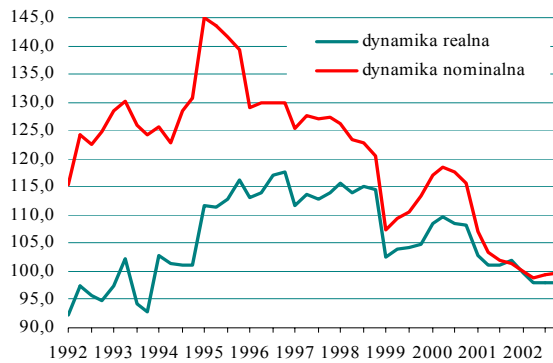
F-01 – Kwartalne sprawozdanie GUS, dotyczące przychodów, kosztów, wyniku finansowego i działalności inwestycyjnej, obejmujące przedsiębiorstwa zatrudniające ponad 49 osób.

Dla danych, które nie są kwartalne, zaznaczono okres, za jaki są podane. Dynamiki są liczone w relacji do analogicznego okresu poprzedniego roku. Dane z różnych źródeł mogą się różnić, ponieważ inny jest nieco ich zakres (obejmują niepełnie te same podmioty).

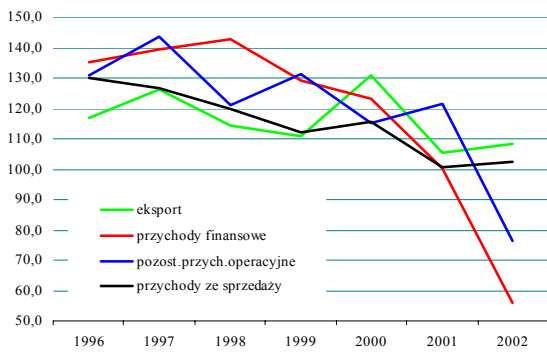
Przy wskaźnikach realnych deflatorem jest PPI średnioroczny

I. DANE F-01

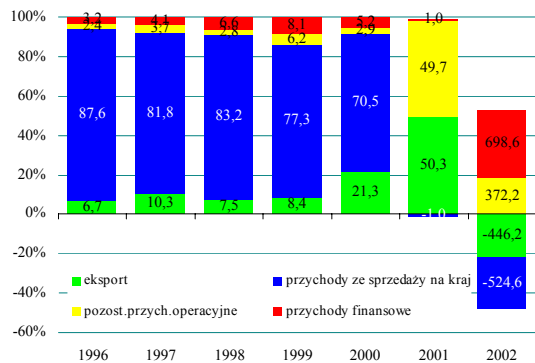
PRZYCHODY

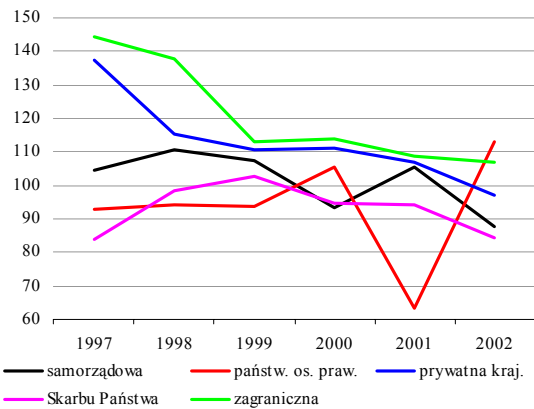
Rys. 1 Dynamika przychodów ogółem w sektorze przedsiębiorstw w latach 1992-2002 – dane kwartalne narastające (realna dynamika została zdeflowana średniorocznym wskaźnikiem cen produkcji sprzedanej przemysłu)

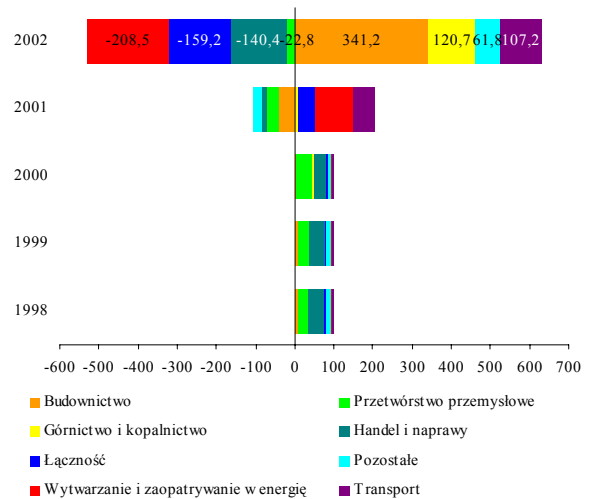
Rys. 2 Dynamika podstawowych źródeł przychodów w latach 1996-2002 (dynamika została zdeflowana średniorocznym wskaźnikiem cen produkcji sprzedanej przemysłu)

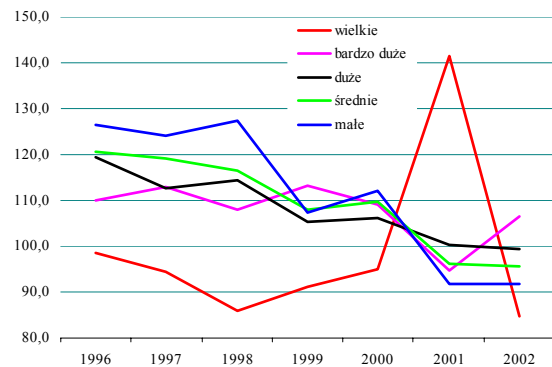
Rys. 3 Struktura przyrostu podstawowych źródeł przychodów w latach 1996-2002 (dla lepszej czytelności rysunku słupki zmian za 2002 r. został celowo pomniejszony; ujemny przyrost przychodów ogółem w 2002 r. spowodował zamianę znaków: minus należy zatem interpretować jako wzrost danej kategorii, plus – jako spadek)

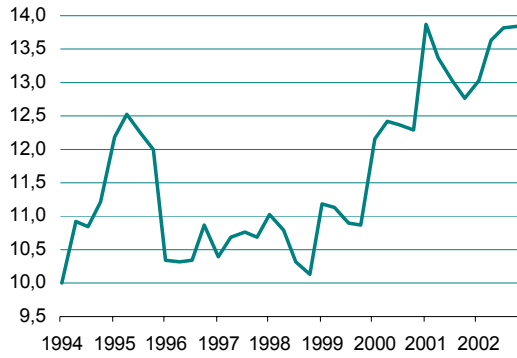
Rys. 4 Realna dynamika przychodów w latach 1997-2002 a formy własności (dynamika została urealniona średniorocznym wskaźnikiem cen produkcji sprzedanej przemysłu)

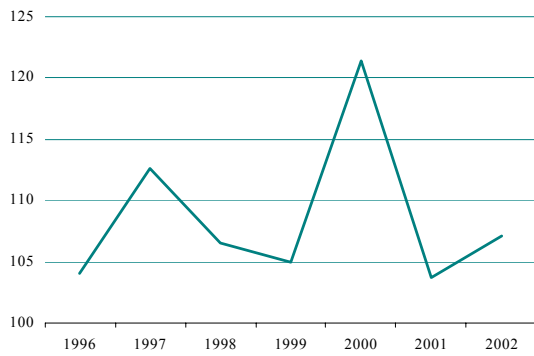
Rys. 5 Struktura przyrostu przychodów w latach 1998-2002 w podziale wg sekcji PKD (ujemny przyrost przychodów ogółem w 2002 r. spowodował zmianę znaków: minus należy zatem interpretować jako wzrost danej kategorii, plus – jako spadek)

Rys. 6 Dynamika przychodów ogółem w klasach wielkości przedsiębiorstw skonstruowanych w oparciu o wielkość przychodów ogółem (dynamika została zdeflowana średniorocznym wskaźnikiem cen produkcji sprzedanej przemysłu)

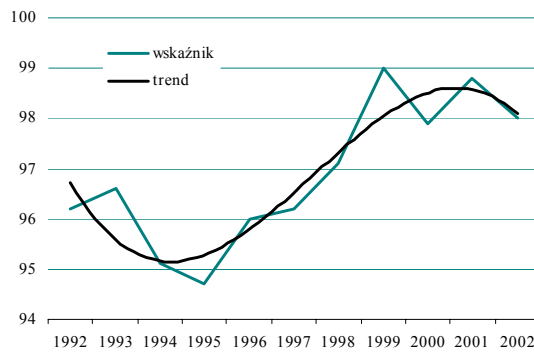

Rys. 7 Udział przychodów z eksportu w przychodach ogółem w latach 1994 – 2002

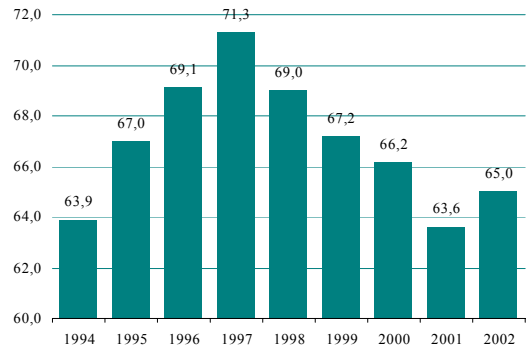

Rys. 8 Dynamika przychodów z eksportu zdeflowana wskaźnikiem cen produkcji sprzedanej przemysłu

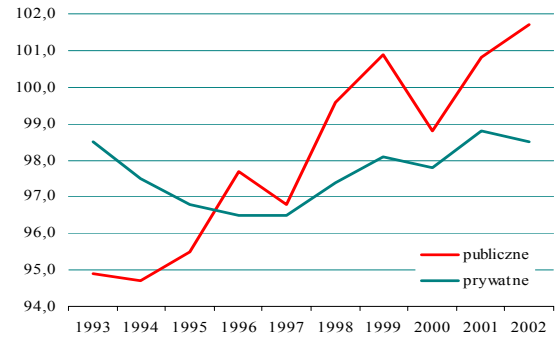
WSKAŹNIK POZIOMU KOSZTÓW

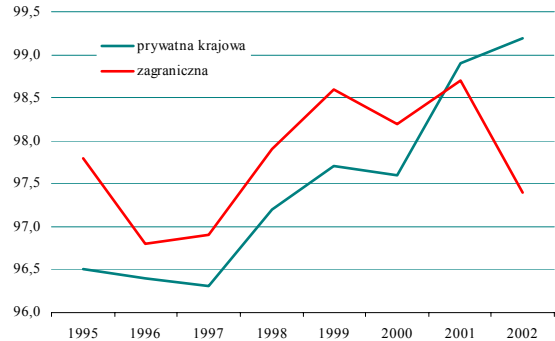
Rys. 9 Wskaźnik kosztów uzyskania przychodów (wskaźnik = koszty ogółem/przychody ogółem *100)

Rys. 10 Udział przedsiębiorstw efektywnych w latach 1994-2002

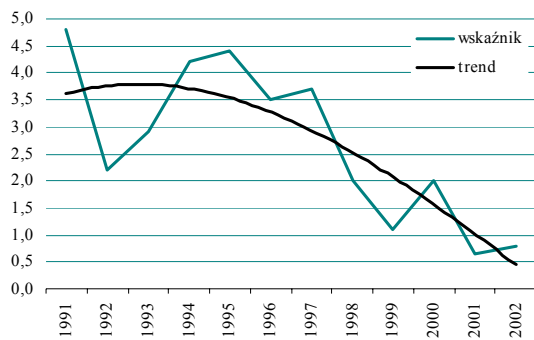

Rys. 11 Wskaźnik poziomu kosztów a sektory własności w latach 1993-2002

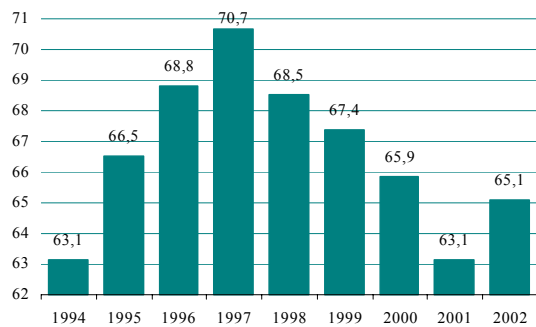

Rys. 12 Wskaźnik poziomu kosztów a formy własności sektora prywatnego w latach 1993-2002

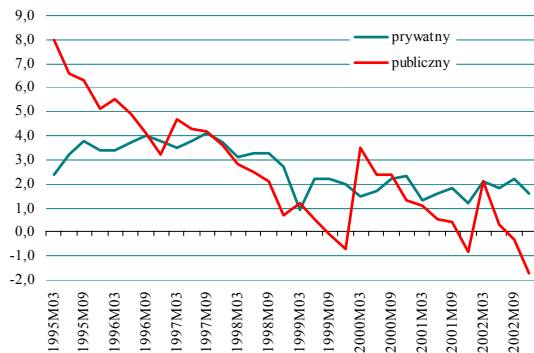
RENTOWNOŚĆ, WYNIK FINANSOWY

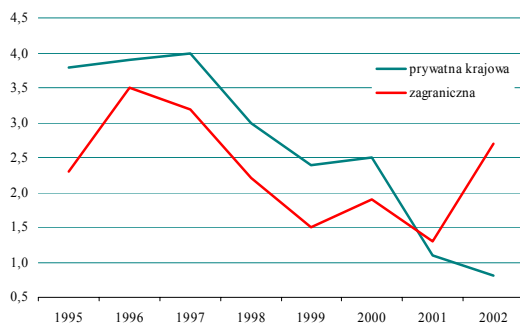
Rys. 13 Wskaźnik rentowności brutto oraz trend tego wskaźnika w latach 1991-2002

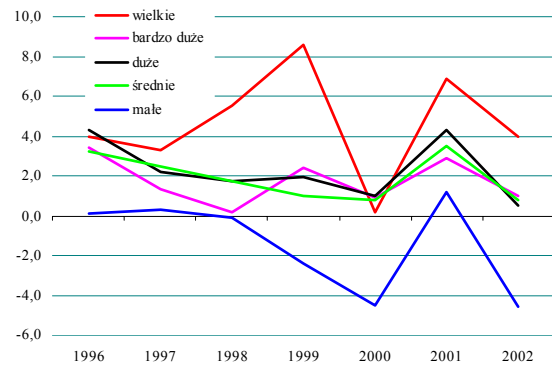
Rys. 14 Udział przedsiębiorstw o dodatnim wyniku finansowym w latach 1994-2002

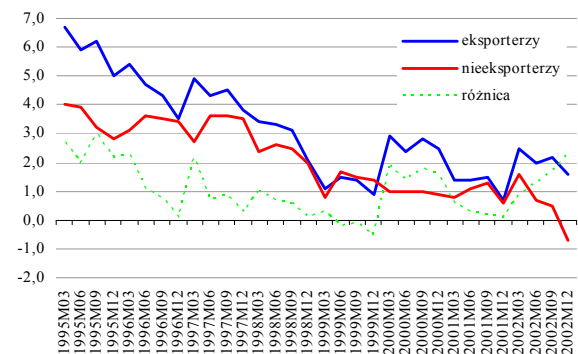
Rys. 15 Wskaźnik rentowności brutto a sektory własności w latach 1995-2002

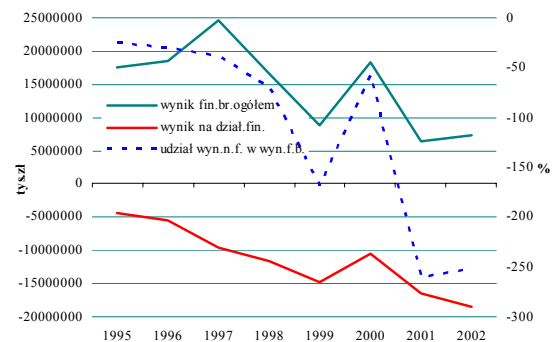
Rys. 16 Wskaźnik rentowności brutto a formy własności sektora prywatnego w latach 1995-2002

Rys. 17 Wskaźnik rentowności brutto a wielkość przedsiębiorstwa (klasy wielkości konstruowano w oparciu o wielkość przychodów ogółem)

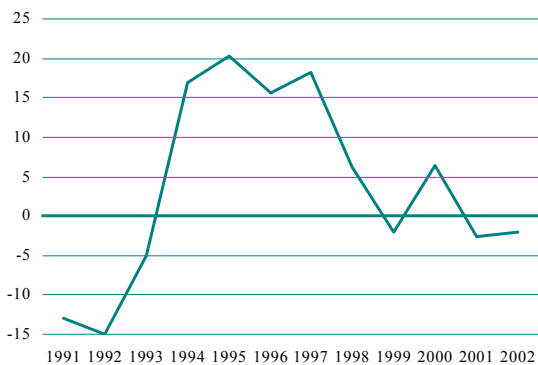

Rys. 18 Wskaźnik rentowności brutto w grupie eksporterów i w klasie firm nie eksportujących – dane kwartalne

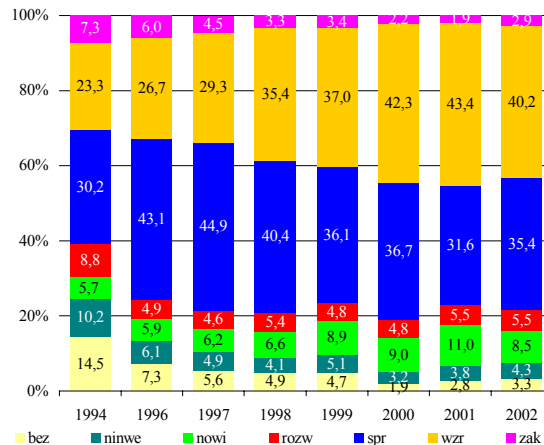

Rys. 19 Wynik finansowy brutto, wynik finansowy na działalności finansowej (przychody finansowe-koszty finansowe) oraz udział wyniku na działalności finansowej w wyniku finansowym brutto w latach 1995-2002

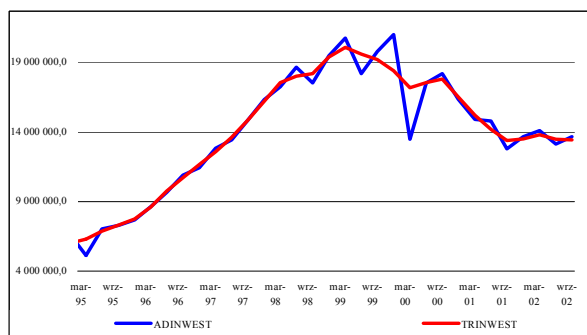
Rys. 20 Wskaźnik zyskowności netto w latach 1991-2002

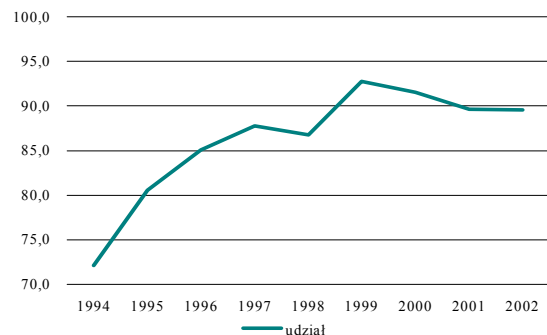
Rys. 23 Aktywność inwestycyjna badanych podmiotów (% udział podmiotów należących do danej klasy). Brak danych za 1994 i 1995 r. w danych przekazanych przez GUS.

BEZ – nie inwestowały w roku badanym i poprzednim; NINWE – nie inwestowały w roku badanym i nie istniały w roku poprzedzającym; NOWI – inwestowały w roku badanym i nie istniały w roku poprzedzającym; ROZW – inwestowały w roku badanym i nie inwestowały w roku poprzedzającym; SPR – zmniejszyły nakłady inwestycyjne w ujęciu realnym w roku badanym w stosunku do poprzedzającego; WZR – zwiększyły nakłady inwestycyjne w ujęciu realnym w roku badanym w stosunku do poprzedzającego; ZAK – nie inwestowały w roku badanym i inwestowały w roku poprzedzającym

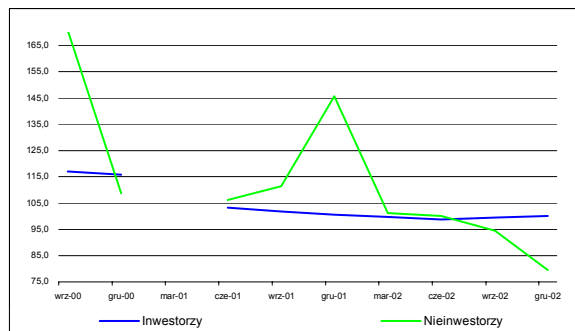
INWESTYCJE

Rys. 21 Trend (TRINWEST) oraz szereg odsezonowany (ADINWEST) nakładów inwestycyjnych. Wielkości nominalne, nienarastające w tys. PLN¹.

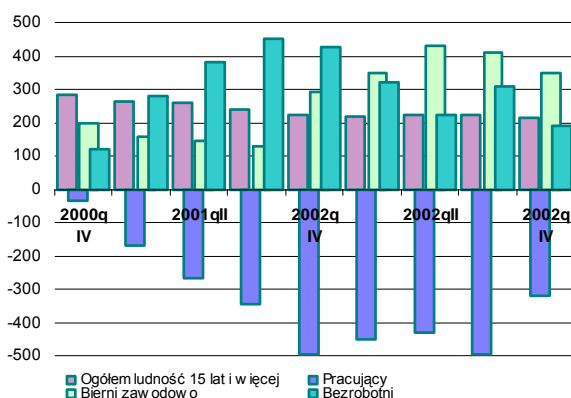
Rys. 22 Udział inwestorów w populacji w %

Rys. 24 Dynamika przychodów ze sprzedaży u inwestorów i nieinwestorów. Dynamika liczona jako analogiczny kwartał poprzedniego roku = 100

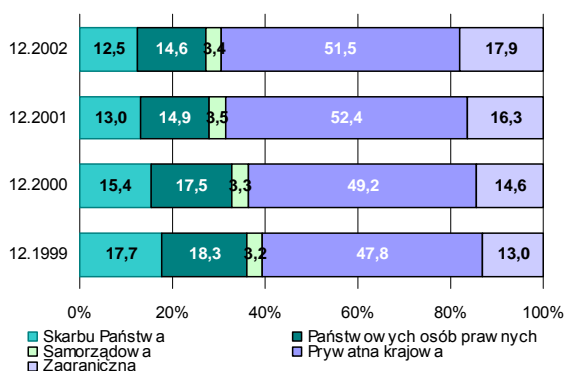
¹ W I kw. 2000 r. GUS nie przekazał danych w zakresie wielkości inwestycji. Wielkość inwestycji za I kw. 2000 r. dla całej populacji GUS jest szacunkiem.

II. RYNEK PRACY

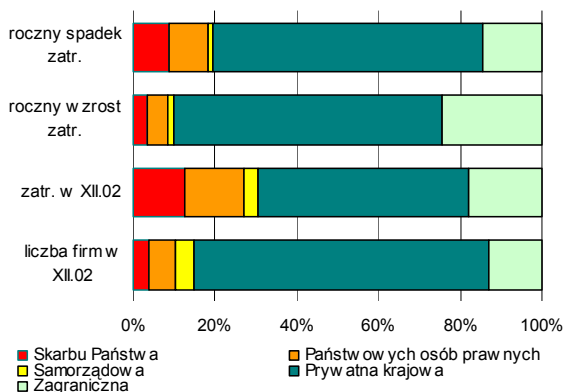
Rys. 25 Zmiany w ciągu roku liczby pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo (w tys.)

Źródło: BAEL

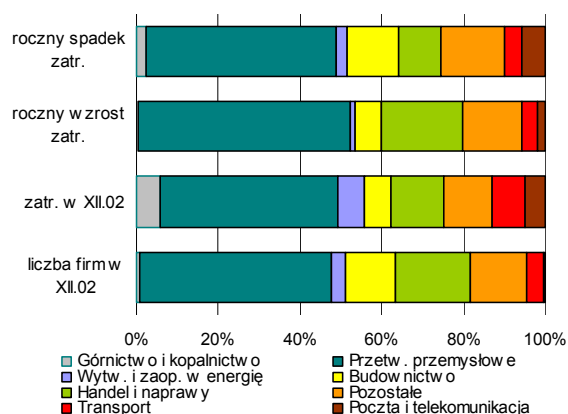
Rys. 26 Struktura zatrudnienia wg form własności

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych F-01 GUS.

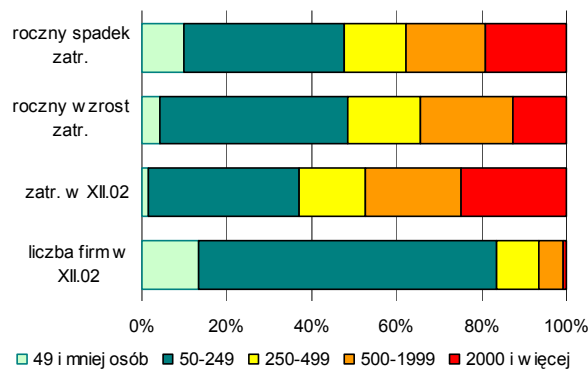
Rys. 27 Struktura spadku i wzrostu zatrudnienia w 2002 r. wg form własności oraz własnościowa struktura firm i zatrudnienia w nich.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych F-01 GUS.

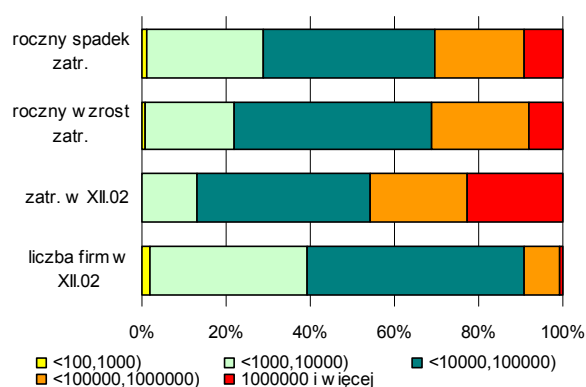
Rys. 28 Struktura spadku i wzrostu zatrudnienia w 2002 r. oraz liczby firm i zatrudnienia w XII. 2002 r. wg PKD.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych F-01 GUS.

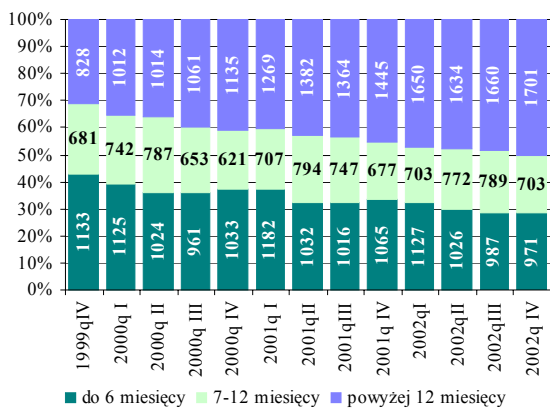
Rys. 29 Struktura spadku i wzrostu zatrudnienia w 2002 r. oraz liczby firm i zatrudnienia w XII. 2002 r. wg wielkości zatrudnienia w przedsiębiorstwach.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych F-01 GUS.

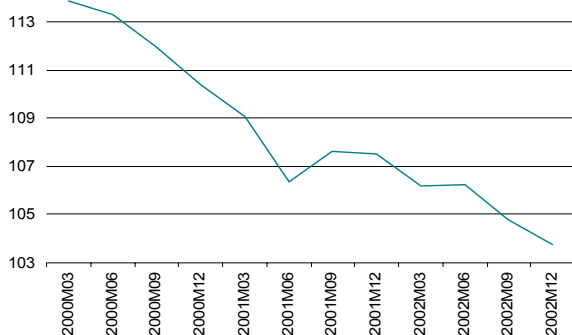
Rys. 30 Struktura spadku i wzrostu zatrudnienia w 2002 r. oraz liczby firm i zatrudnienia w XII. 2002 r. wg wielkości przychodów przedsiębiorstw w 2002 r. (przychody w tys. zł).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych F-01 GUS.

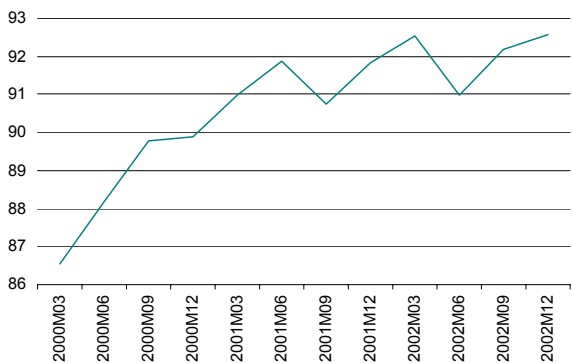
Rys. 31 Struktura bezrobotnych wg okresu poszukiwania pracy (oraz liczba w tys.).

Źródło: BAEL

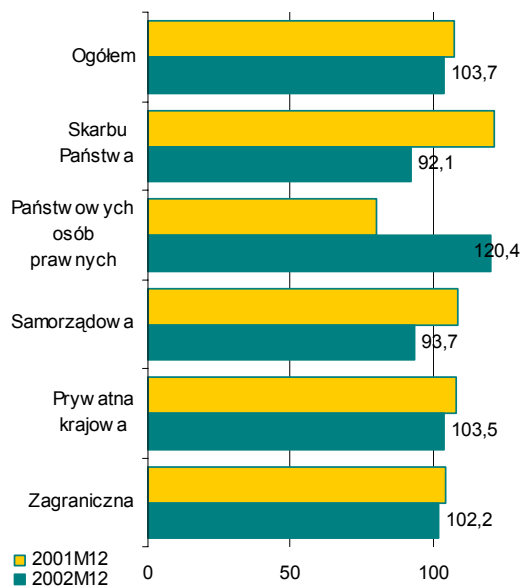
Rys. 32 Dynamika realnej wydajności pracy (analogiczny okres poprzedniego roku=100)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych F-01 GUS.

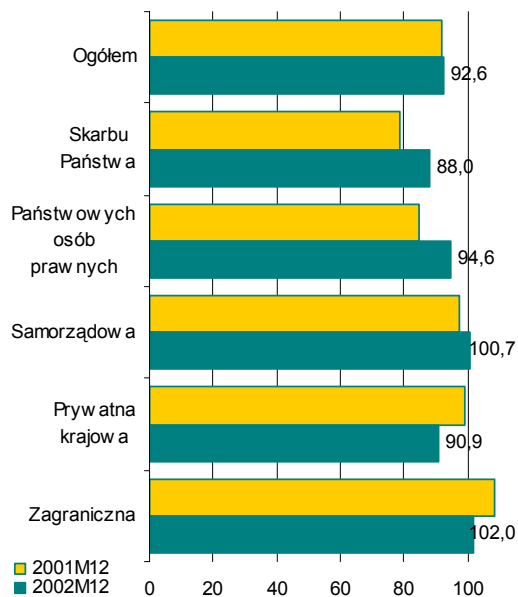
Rys. 33 Opłacenie wydajności pracy (analogiczny okres poprzedniego roku=100)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych F-01 GUS.

Rys. 34 Dynamika realnej wydajności pracy wg form własności (analogiczny okres poprzedniego roku=100)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych F-01 GUS.

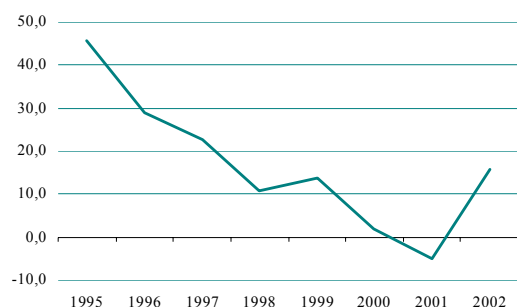

Rys. 35 Opłacenie wydajności pracy wg form własności (analogiczny okres poprzedniego roku=100)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych F-01 GUS.

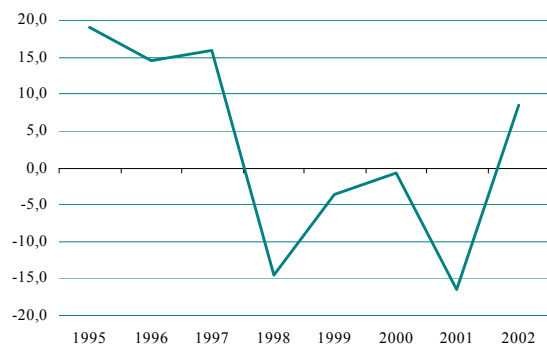
III. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH

OCENA SYTUACJI BIEŻĄCEJ I JEJ PERSPEKTYW

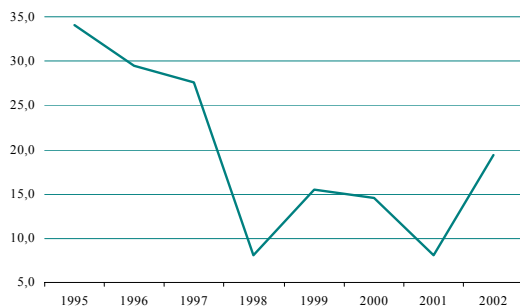
Rys. 36 Wskaźnik oceny sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw w latach 1995-2002

wskaźnik=(odsetek firm w bardzo dobrej sytuacji+odsetek firm w dość dobrej sytuacji)-(odsetek firm w trudnej sytuacji+odsetek firm w bardzo trudnej sytuacji)

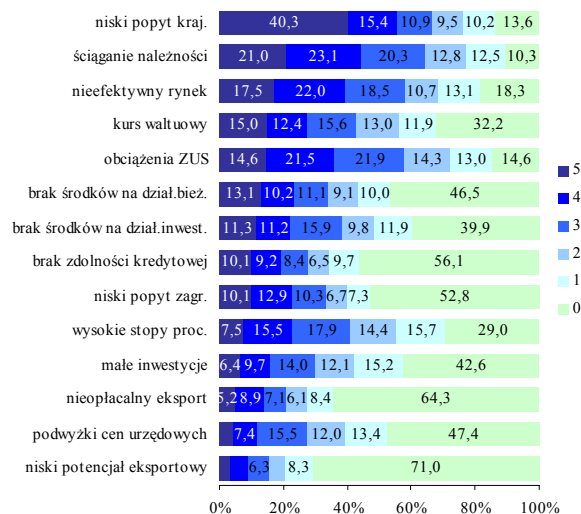
Rys. 37 Wskaźnik zmian sytuacji ekonomicznej w latach 1995-2002

wskaźnik=(odsetek przypadków wyraźnej poprawy sytuacji+odsetek przypad. poprawy sytuacji)-(odsetek przypad. pogorszenia sytuacji+odsetek przypad. wyraźnego pogorszenia sytuacji)

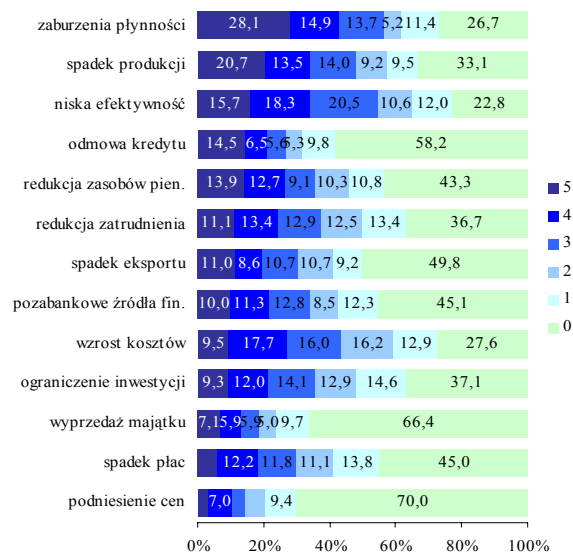
Rys. 38 Wskaźnik oceny progu rentowności w latach 1995-2002

wskaźnik=(odsetek przypadków powyżej progu minus odsetek przypadków poniżej progu)

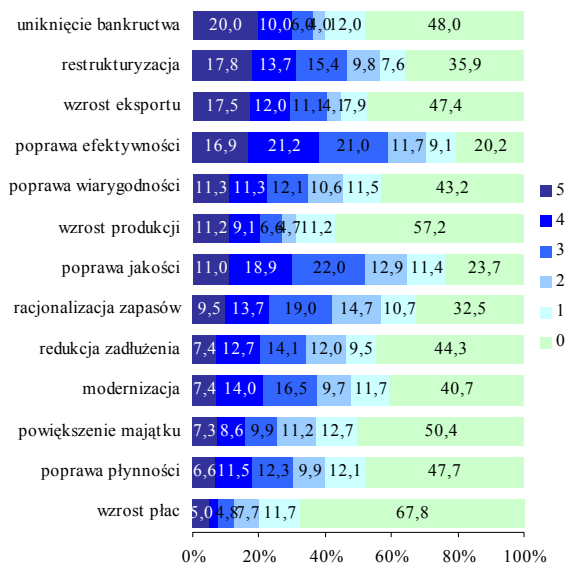
Rys. 39 Źródła problemów ekonomicznych w przedsiębiorstwach

5-1 skala ważności problemu od najważniejszego do najmniej ważnego, 0 - dana kwestia nie stanowi żadnego problemu

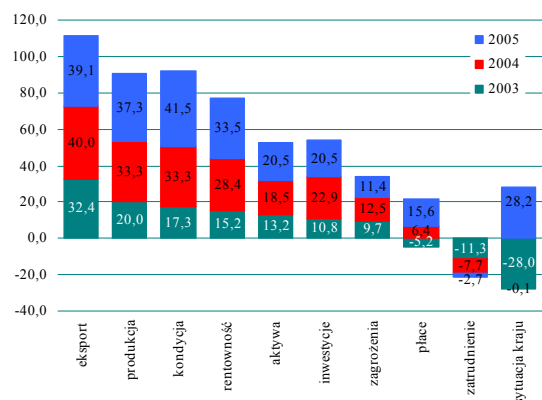

Rys. 40 Następstwa trudności gospodarczych w przedsiębiorstwach

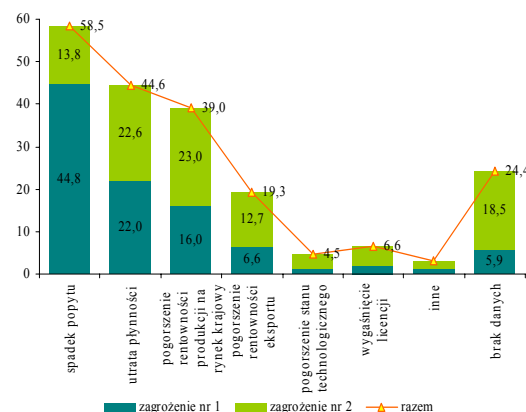
5-1 skala ważności problemu od najważniejszego do najmniej ważnego, 0 - dana kwestia nie stanowi żadnego problemu

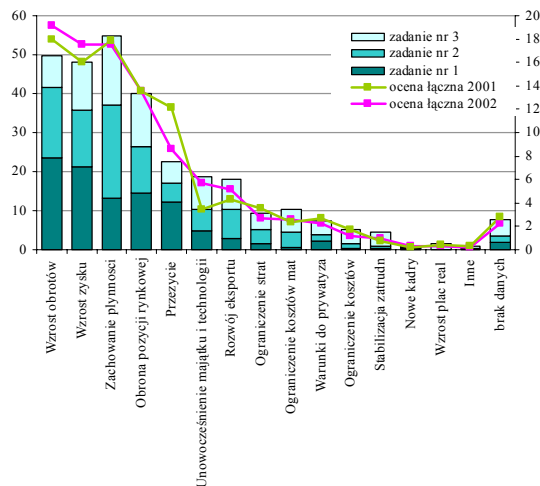
Rys. 41 Osiągnięcia przedsiębiorstw w 2002 r. 5–1 skala ważności problemu od najważniejszego do najmniej ważnego, 0 – dana kwestia nie stanowi żadnego problemu

Rys. 42 Częstkowe wskaźniki koniunktury (różnice sald) na podstawie prognoz przedsiębiorstw na lata 2003-2005 (oczekiwania dotyczą wielkości eksportu, poziomu produkcji, kondycji ekonomicznej respondentów, poziomu rentowności, wielkości aktywów, aktywności inwestycyjnej, oczekiwanych zagrożeń, poziomu wynagrodzeń, wielkości zatrudnienia oraz ogólnej sytuacji kraju)

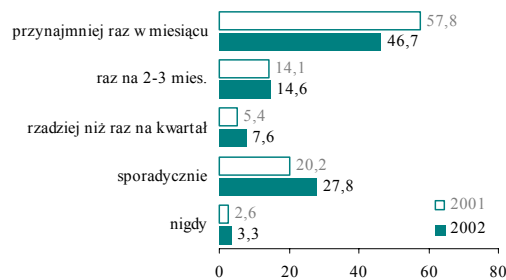

Rys. 43 Dwa najpoważniejsze zagrożenia, jakich oczekują firmy w 2003 r. (oś pionowa: procent odpowiedzi w próbie, razem – udział przedsiębiorstw określających dane zagrożenie jako jedno z dwóch najpoważniejszych).

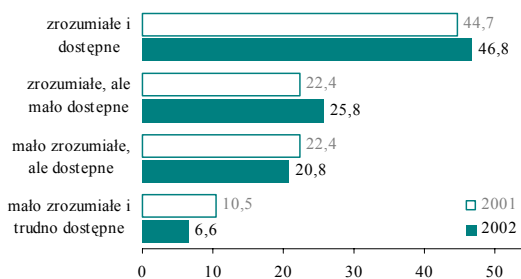

Rys. 44 Zadania strategiczne na lata 2003-2004. Słupki – udział w próbie przedsiębiorstw wyznaczających sobie określone zadanie. Linia – ocena łączna istotności zadania skonstruowana w oparciu o wyniki badań za 2001 i 2002 r.

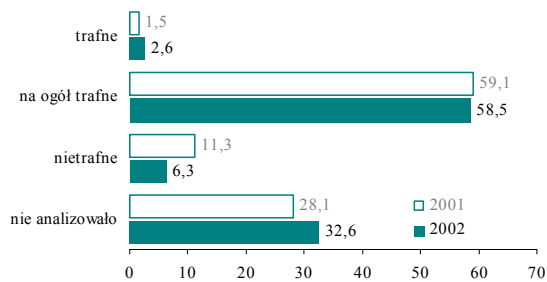
OCENA POLITYKI PIENIĘŻNEJ NBP

Rys. 45 Częstotliwość analizowania komunikatów Rady Polityki Pieniężnej i materiałów NBP dotyczących polityki pieniężnej (oś pozioma: procent próby). 2001 i 2002 r.

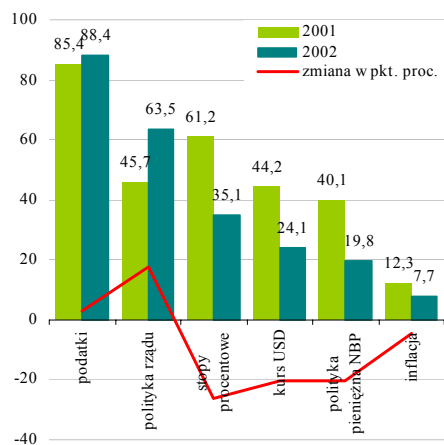

Rys. 46 Ocena sposobu informowania o polityce pieniężnej (oś pozioma: procent próby). 2001 i 2002 r.

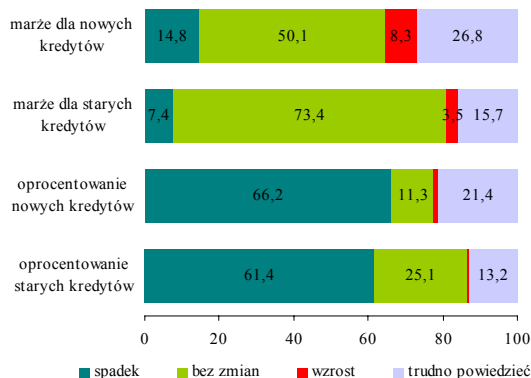

Rys. 47 Przewidywania przedsiębiorstw dotyczące decyzji RPP na temat zmian stóp procentowych (oś pozioma: procent próby). 2001 i 2002 r.

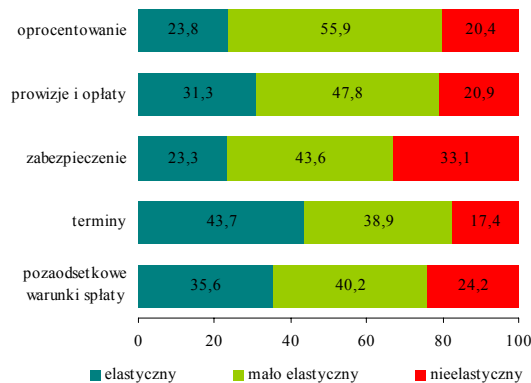
FINANSOWANIE PRZEDSIĘBIORSTW

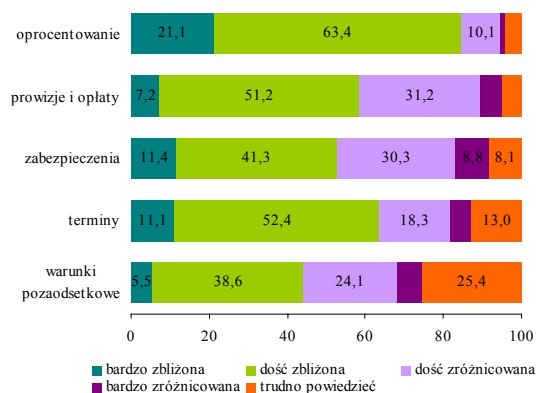
Rys. 48 Udział opinii negatywnych nt. oddziaływania określonych czynników na sytuację bieżącą przedsiębiorstw w 2001 i 2002 r. (oś pionowa: procent odpowiedzi w próbie, linią czerwoną oznaczono przyrost odsetka odpowiedzi negatywnych w pkt. proc. w ciągu roku).

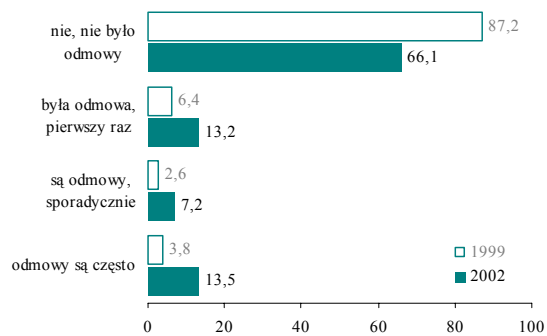
Rys. 49 Reakcja banków komercyjnych na obniżenie stóp procentowych przez NBP (oś pozioma: procent próby).

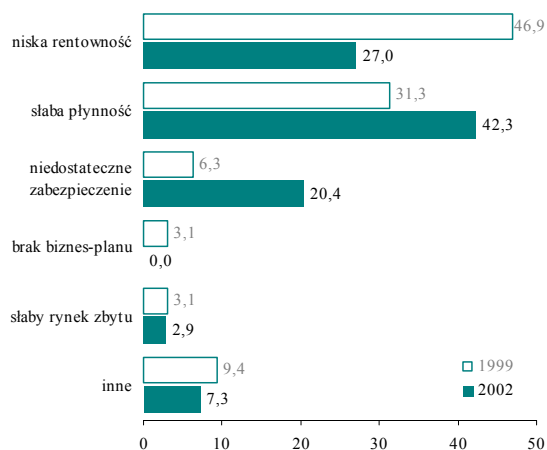
Rys. 50 Elastyczność banków komercyjnych w negocjacjach z kredytobiorcami. Ocena poszczególnych elementów umowy kredytowej (oś pozioma: procent próby).

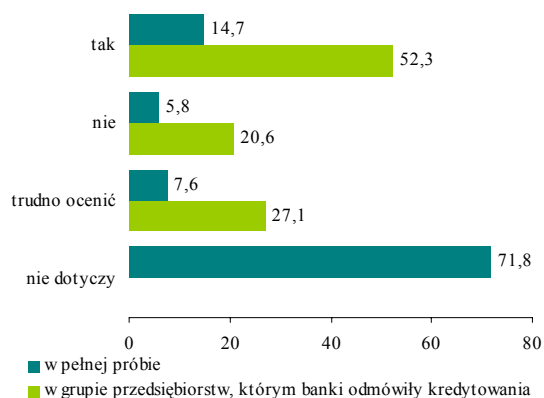
Rys. 51 Ocena zróżnicowania ofert kredytowych w zakresie kredytu złotowego (oś pozioma: procent próby).

Rys. 52 Częstotliwość odrzucania wniosku kredytowego. Oś pozioma: udział odpowiedzi w grupie przedsiębiorstw ubiegających się o kredyt. 1999 i 2002 r.

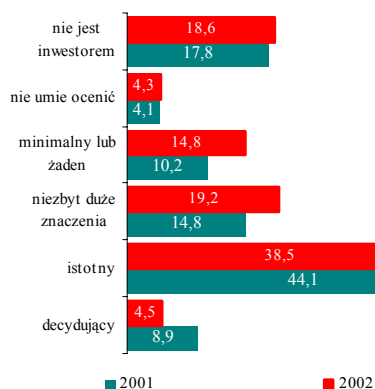

Rys. 53 Przyczyny odrzucania wniosku kredytowego. Oś pozioma: udział odpowiedzi w grupie przedsiębiorstw, którym banki odmawiały kredytowania. 1999 i 2002 r.

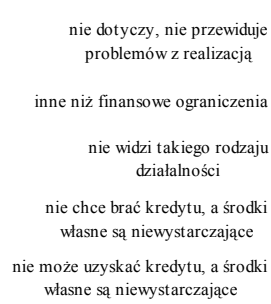

Rys. 54 Czy w opinii przedsiębiorstwa odmowa kredytowania może mieć związek z wycofywaniem się banków z kredytowania branży, w której działa przedsiębiorstwo. Udział odpowiedzi w pełnej próbie (ciemny słupek) i udział odpowiedzi w grupie przedsiębiorstw, którym banki odmówiły kredytowania w 2002 r.

AKTYWNOŚĆ INWESTYCYJNA

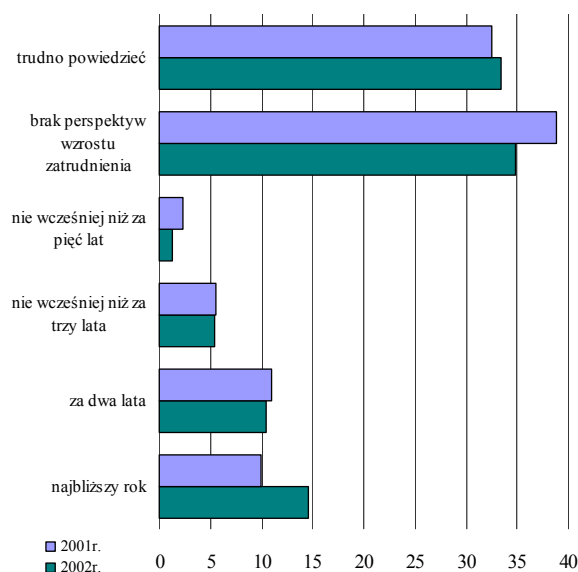

Rys. 55 Wpływ krajowych stóp procentowych na działalność inwestycyjną przedsiębiorstw w 2001 i 2002 roku (% odpowiedzi)

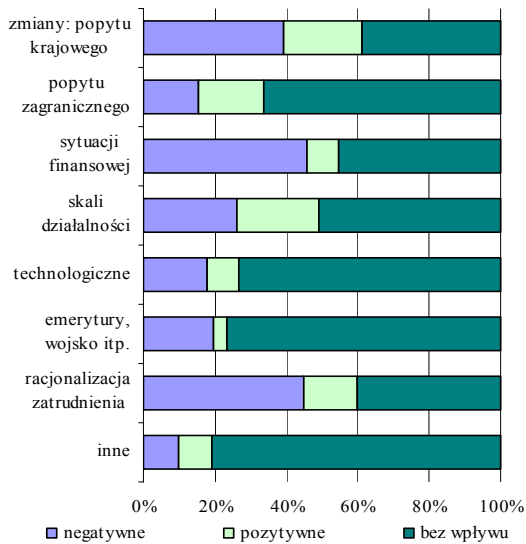

Rys. 56 Odsetek podmiotów mówiących o istnieniu przedsięwzięcia, którego realizacja w znacznym stopniu zwiększyłaby zyski przedsiębiorstwa, ale nie jest ono możliwe do zrealizowania, ze względu na wymienione czynniki

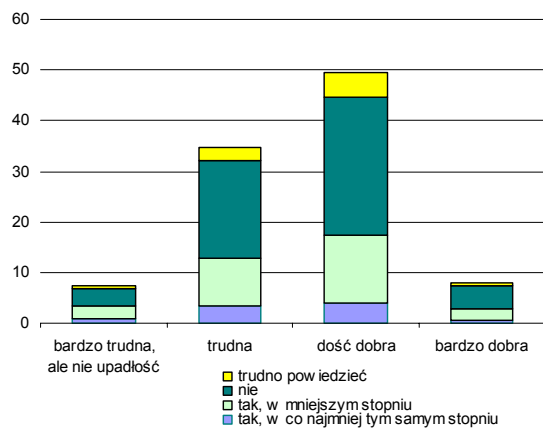
RYNEK PRACY

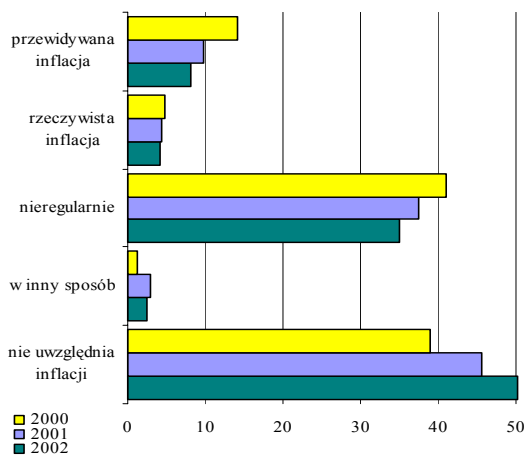
Rys. 57 Perspektywy wzrostu zatrudnienia (% przedsiębiorstw) w 2001 i 2002 r.

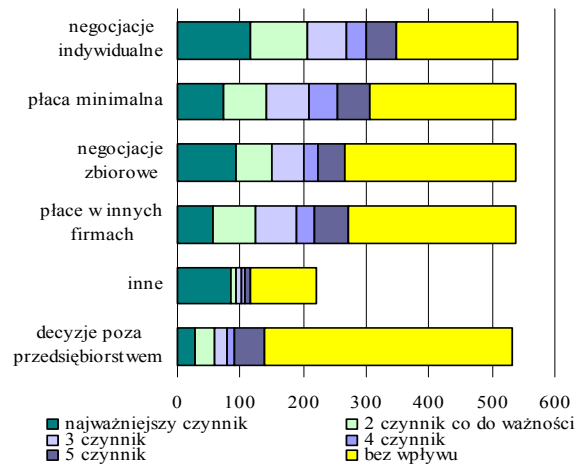
Rys. 58 Wpływ zmian różnych czynników na poziom zatrudnienia (pozytywny – zwiększający liczbę zatrudnionych itp.) – w % przedsiębiorstw, które oceniły dany czynnik (w każdym przypadku było to ponad 93% respondentów, poza kategorią „inne”, którą uwzględniło jedynie 17% firm)

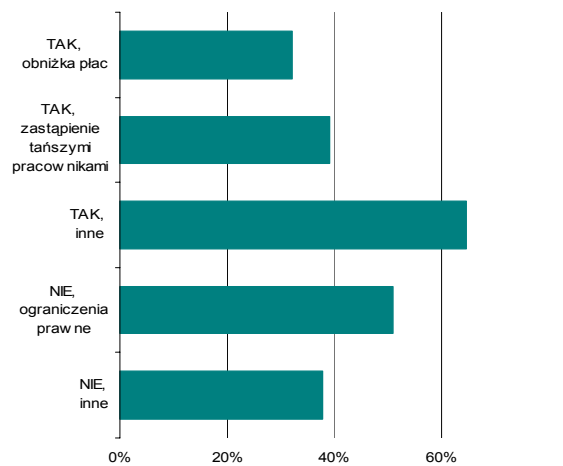
Rys. 59 Stopień reakcji płac na wyniki finansowe przedsiębiorstwa a ocena własnej sytuacji ekonomicznej (odsetek wszystkich przedsiębiorstw)

Rys. 60 Sposób, w jaki przedsiębiorstwa uwzględniają inflację przy kształtowaniu płac (porównanie dla 2000, 2001 i 2002r.) - odsetek firm w poszczególnych latach

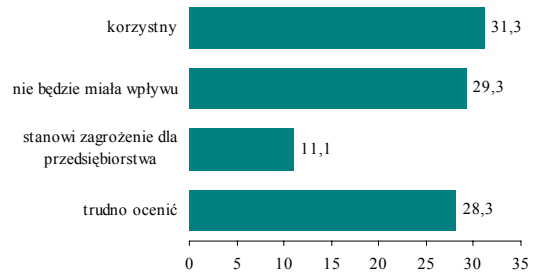

Rys. 61 Rola najważniejszych (poza inflacją) czynników kształtowania się płac w przedsiębiorstwach (najwyżej oceniony czynnik na górze – na gorzej, najniżej – na dole). Dane przedstawione jako liczba wskazań

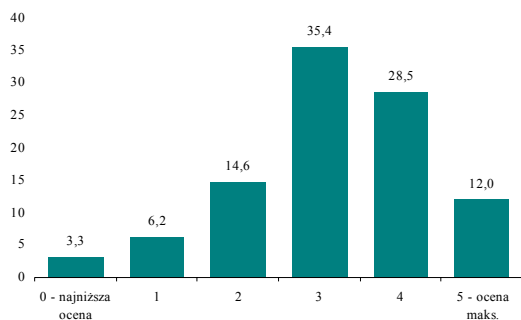
Rys. 62 Możliwości zmniejszenia kosztów płacowych (% wskazań)

PRZEDSIĘBIORSTWA WOBEC PRZYSTĄPIENIA DO UNII EUROPEJSKIEJ

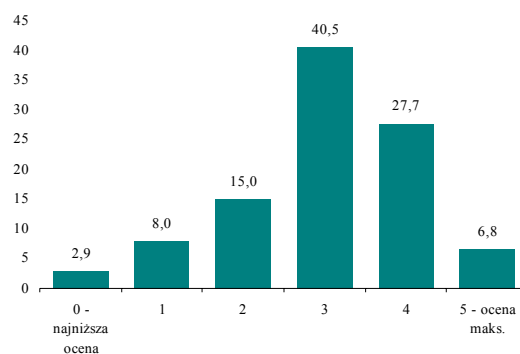

Rys. 63 Przewidywany wpływ akcesji z Unią Europejską na sytuację przedsiębiorstwa

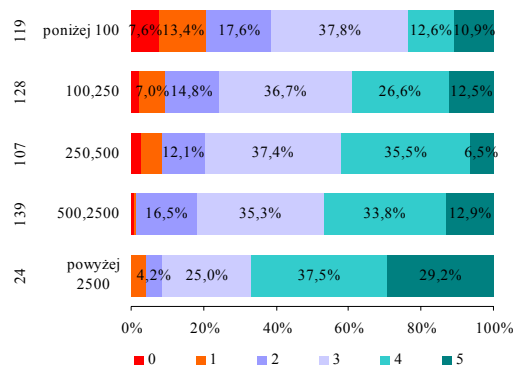

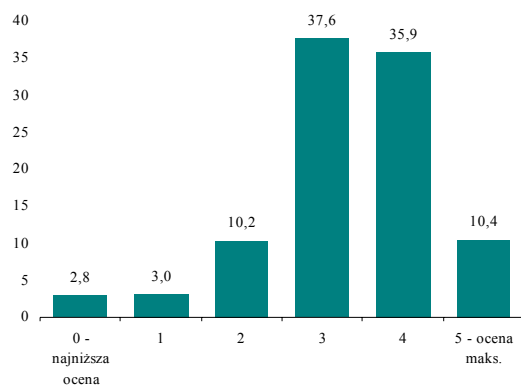
Rys. 64 Ocena przygotowania przedsiębiorstw do członkostwa w UE (od 0 – najniższa ocena, do 5 – najwyższa ocena)

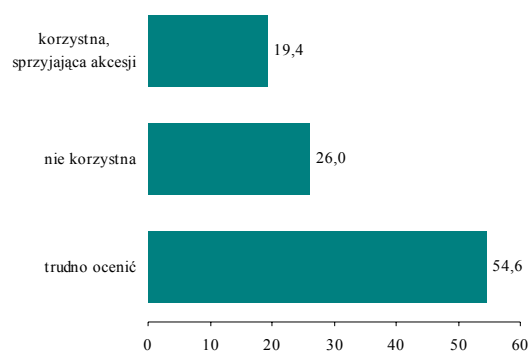
Rys. 67 Ocena wiedzy przedsiębiorstwa na temat mechanizmów rządzących UE (od 0 – najniższa ocena, do 5 – najwyższa ocena)

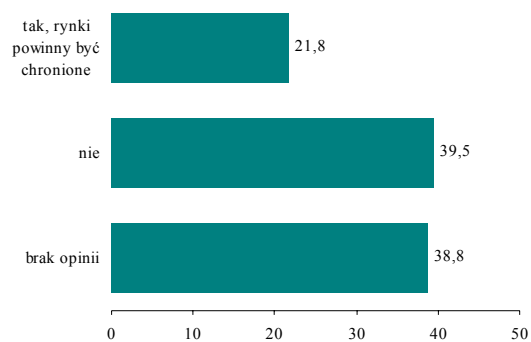
Rys. 65 Ocena przygotowania przedsiębiorstw do członkostwa w UE (od 0 – najniższa ocena, do 5 – najwyższa ocena) a wielkość zatrudnienia w przedsiębiorstwie. Przy osi pionowej dołączono informację o liczbie podmiotów w danej klasie wielkości zatrudnienia

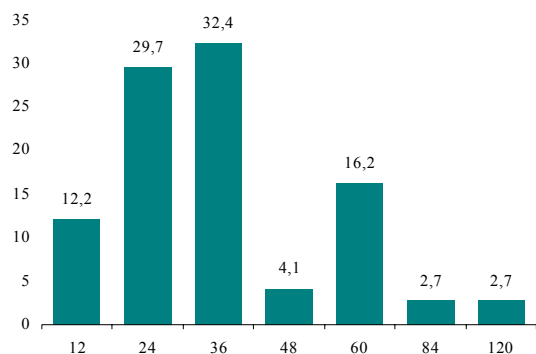
Rys. 66 Ocena konkurencyjności wyrobów przedsiębiorstwa na rynkach europejskich (od 0 – najniższa ocena, do 5 – najwyższa ocena)

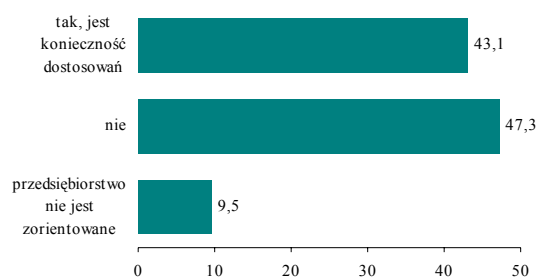
Rys. 68 Ocena polityki gospodarczej rządu z punktu widzenia akcesji

Rys. 69 Czy w opinii przedsiębiorstwa rynki, na jakich działa, powinny być chronione

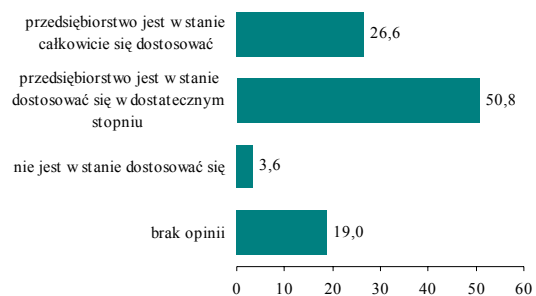
Rys. 70 Okres postulowanej ochrony rynku w miesiącach. Oś pionowa: udział odpowiedzi w grupie przedsiębiorstw, które domagały się ochrony rynku i podały okres takiej ochrony (grupa ta stanowiła 13% próby)

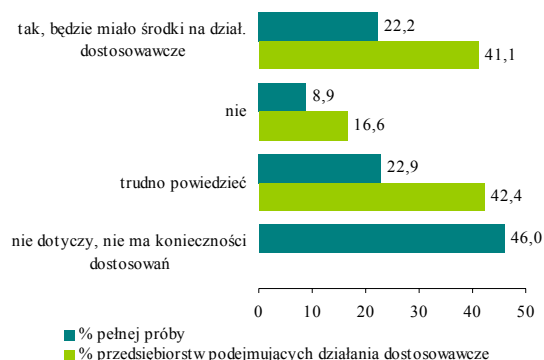
Rys. 71 Czy występuje konieczność podejmowania działań inwestycyjnych w celu dostosowania do norm obowiązujących w Unii Europejskiej

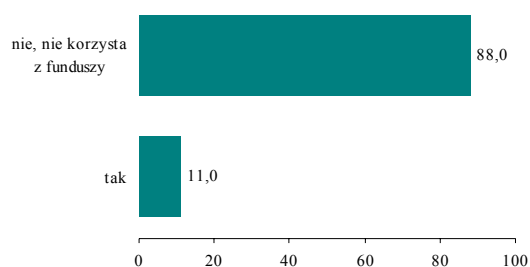
Rys. 72 Gotowość przedsiębiorstwa do poniesieni kosztów dostosowania do Unii Europejskiej

Rys. 73 Czy w aktualnej sytuacji przedsiębiorstwo jest w stanie dostosować się do wymogów akcesji z Unią Europejską

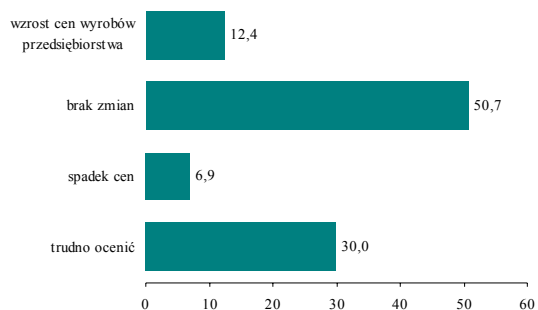
Rys. 74 Czy przedsiębiorstwo będzie miało środki finansowe na przeprowadzenie inwestycji mających na celu dostosowanie do norm Unii Europejskiej (udział w pełnej próbie i w grupie przedsiębiorstw podejmujących działania dostosowawcze)

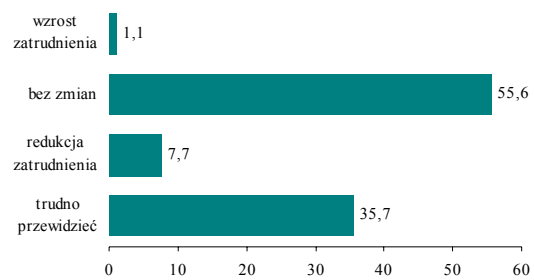
Rys. 75 Wykorzystanie funduszy pomocowych, programów rozwojowych

Rys. 76 Przewidywany skutek przystąpienia do Unii Europejskiej

Rys. 77 Przewidywany wpływ akcesji z na poziom cen wyrobów produkowanych przez przedsiębiorstwo

Rys. 78 Przewidywany wpływ procesów akcesyjnych na racjonalizację zatrudnienia

Opracowali:

P. Boguszewski – kierujący tematem

A. Hałka

Z. Jankiewicz

A. Kocięcki

K. Puchalska

A. Sawicka